СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIX. Ч. 125. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК. ЧЕТВЕР, 31-го ТРАВНЯ 1951. No. 125. JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, MAY 31, 1951. VOL. LIX.

П'ЯТЬ ЦЕНТІВ в Злуч. Дер. Америки СІМ ЦЕНТІВ Закордоном. Тел. „Свободи": BErgen 4-0807 4-0237. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. FIVE CENTS in the U. S. of America SEVEN CENTS Elsewhere

ПОГОДИЛИСЯ НА ВІЙСЬКОВИЙ ВИШКІЛ

Вашинґтон, 28 травня. — Конференція обох конґресових палат погодилася на продовження поборового закону до 1 липня 1955 і на два роки обов'язкової служби для молоді, що закінчила 18½ років життя. Коли до військової служби покликають резервістів, що вже служили дванадцять місяців підчас другої світової війни, тоді служба резервістів має тривати тільки сімнадцять місяців.

Конференція погодилася теж на програму загального військового вишколу для всіх хлопців, що закінчать вісімнадцять років життя. Щоб здійснити цю програму, конференція згодилася на створення п'ятичленної комісії, яка має зорганізувати загальний вишкіл і наглядати за ним. Коли комісія буде найменована і визнана сенатом, вона має впродовж чотирьох місяців подати департаментові доглядний плян такого вишколу, який опісля буде переданий Конґресові. Засада загального вишколу має бути введена щойно тоді, коли не треба буде кликати вісімнадцятирічної молоді до правильного побору.

Згода обох палат на спільні конференції дає нагоду Конґресові схвалити одночасний закон в обох палатах негайно. Надіються, що це станеться продовж одного тижня. Загальний військовий вишкіл вважається за окрему справу, незалежну від закону про теперішню поборову службу й тому вона прийде на конґресові наради аж пізніше.

Адоніс Засуджений На 2-3 Роки Тюрми

Гакенсак, у стейті Ню Джерзі. — На підставі вирішення судейської лави в минулому тижні, що Джов Адоніс винний за незаконне одержування грошей на різні гри й заклади, вищий повітовий суд наклав на нього кару тюрми від двох до трьох років і грошеву кару висотою $15,000. Три його спільники дістали таку саму кару, а четвертий, який уже відсиджує за подібну провину дістав три роки тюрми і таку само грошеву кару. Адоніс почав свою „карієру" як малий грач у Брукліні, а з часом набрав сили і добився великих впливів у політиці та став „босом" для деяких політичних діячів.

ВЕРХОВНИЙ СУД ДАЄ ДОЗВІЛ НА КОЛІРОВУ ТЕЛЕВІЗІЮ.

Верховний Суд Злучених Держав вирішив спір між двома телевізійними підприємствами, а саме між Радіо Корпорейшен оф Америка й Колумбія Бродкестінґ Систем. Перше підприємство стояло за передачу крізь телевізію чорних і білих картин, а друге — кольорових. Коли вже все було готове до передачі кольорових картин, справа опинилася в суді, бо це нищило б апарати Р.К.А., які не приймають кольорових картин. Вирішення Верховного Суду дає змогу К.Б.С. почати незабаром надавання кольорових фільмів, а Р.К.А. мусить пристосувати свої апарати до такої телевізії відповідним приладом, що вже готовий до продажу.

ПОМИНКИ ПІСЛЯ 863,000 ПОГИБШИХ ВОЯКАХ

Від повстання теперішніх Злучених Держав Америки згинуло досі 863,000 вояків. Тут уже зараховані й ті, що згинули в Кореї. У Пропам'ятний День, 30 травня, поминають героїв, що полягли в боях за збереження ЗДА як країни волі й поступу. Від попереднього Пропам'ятного Дня в 1950 р. згинуло дальших 11,313 американських вояків у війні.

ГЕН. ГОЙТ ВАНДЕНБЕРҐ, шеф штабу авіяції, виступає черговим свідком перед злученими сенатськими комісіями збройних сил і закордонних справ у „великих дебатах" на тему американської закордонної політики. Ген. Ванденберґ підчас вчорашніх свідчень твердив, що червоні китайці в Кореї користуються совєтськими турбо-літаками „мотори яких здаються кращими, ніж ми маємо сьогодні".

АМЕРИКА ПРИЗНАЧИТЬ СВОЮ ЧАСТИНУ ВІЙСЬКА ДЛЯ АРМІЇ О. Н.

Атлантик Сити, Н. Дж. 28 травня. — На зібранні 12,000 Ротаріїв, які з'їхалися сюди з шістдесяти країн, американський делегат до Об'єднаних Націй Воррен Остин заявив, що Злучені Держави вже незабаром оголосять своє точне зобов'язання щодо участи в організації збройних сил Об'єднаних Націй на те, щоб О. Н. були готові стримати агресію де б то не було в цілому світі. Це перше повідомлення якої-небудь держави про те, що приготовляється міжнародна армія і що Америка готова післати туди якусь певну частину своїх збройних сил. Остин обіцяв, що „вже дуже швидко" він матиме змогу подати в О. Н. точний плян організації американських боєвих частин, які, згідно з конституційним ладом Злучених Держав будуть приділені на службу О. Н. Американські урядовці в О. Н. заявляють, що подрібний плян буде переданий О. Н. з кінцем поточного або з початком наступного тижня. Тоді буде теж з'ясована кількість дивізій, повітряних і морських частин, які будуть „закульчиковані" тільки для служби в О. Н. Армія О. Н. буде зорганізована на підставі резолюції Генеральної Асамблеї. У ній сказано, що Асамблея покличе до життя Колективний Комітет Заходів для перевірки скільки війська кожна з 51 держав, які ухвалили цю резолюцію, зможе призначити для О. Н. Повне значення такої колективної дії зрозуміють ті, що плянували блискучу „операцію в Кореї" — сказав Остин.

АЛІЯНТИ В КОРЕЇ ПРОДОВЖУЮТЬ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ РОЗБИТОГО ВОРОГА

Посилюється ворожий спротив. — Ген. Ван Фліт остерігає перед можливістю нового наступу червоних.

Токіо, 29. травня. — Аліянтські війська в Кореї продовжували вчора переслідування розбитого ворога, що після заломання „другої фази" його великого весняного наступу та втративши в ньому цілі армії відступає на цілому фронті. Проте, впродовж вчорашнього дня ворожий спротив помітно збільшився, як аліянти, перейшовши знову 38-му паралелю в Північну Корею, дійшли до місць, де ворог сконцентрував свої резерви, зокрема на східному і центральному секторах фронту. На цілому фронті аліянтські війська здобули вчора пересічно 4 милі терену. Після дальших аліянтських перемог, оточений на східній ділянці ворог продовжує складати масово свою зброю та піддаватись в полон. В аліянтських колах вважається, що на тому секторі відтято шляхи втечі цілій великій червоній армії, в приблизній кількості до 100,000 вояків. Вчора знову один великий відділ червоних в силі 1,000 вояків здався в полон, втративши всяке бажання продовжувати боротьбу. Це вияснюється можливістю сильного морального заломання серед комуністів після останніх поразок на фронті, хоча аліянтська розвідка, на підставі своїх інформацій, оцінює все ще високу боєву мораль у ворожих рядах. Ген Ван Фліт, аліянтський командант в Кореї, заявив вчора під час своїх відвідин на фронті, що ворог має ще великі резерви і має можність перейти знову до наступу. Теперішній відступ червоних, в багатьох випадках рівнозначний з панічною втечею, ген. Ван Фліт вияснює „втратою нервів". До найбільшого ворожого спротиву прийшло вчора знову в районі резервуару Гвачон та на деяких інших секторах фронту. Аліянтське командування повідомило, що впродовж кількох останніх днів після заломання червоного наступу понад 5,000 ворожих вояків самі склали зброю і здалися в полон. Сильні з'єднання аліянтської фльоти теж вчора бомбардували гарматним вогнем ворожі воєнні об'єкти — здовж побережжя, зокрема порт Кансонг, подібно як і аліянтська авіяція брала найбільш активну участь в переслідуванні ворога на фронті, тоді як інші з'єднання бомбардували ворожі комунікаційні получення та зосередження ворожих військ в запіллі.

ІНДІЯ ЗАНЕПОКОЄНА ЧЕРВОНИМ „ВИЗВОЛЕННЯМ" ТИБЕТУ

Ню Делгі, 29. травня. — Останнє повідомлення комуно-китайського уряду про завершення „визволення" Тибету підписом договору, що практично робить Тибет провінцією червоного Китаю, викликало помітне занепокоєння Індії щодо дальших цілей такого „визволення". Індійське міністерство закордонних справ відмовилося від коментарів на цю тему, вияснюючи це тим, що воно ще не одержало офіційного тексту договору. Натомість індійська преса, зберігаючи свою дотеперішню „поміркованість" у висловах на комуно-китайські теми, не скриває свого стурбування головно тими клявзулями договору, що передбачують „реорганізацію" тибетської армії та підпорядкування її комуно-китайському командуванню для „виключення імперіялістичних впливів" в Тибеті. Договір, по думці індійської преси, не тільки не вияснив жадної з існуючих проблем, але ще створив цілий ряд нових питань, яких не можна вияснити тільки мирними або чисто оборонними цілями Китаю. Індія зокрема хотіла б вияснення щодо кількости і роду комуно-китайських військ, що стаціонуватимуть в Тибеті. Індійське занепокоєння збільшується підозрілим оживленням п'ятиколонної комуністичної активности в прикордонних з Тибетом самих індійських районах.

СОВЄТИ ЗАПЕРЕЧУЮТЬ ЗАХОДИ В СПРАВІ ПЕРЕМИР'Я В КОРЕЇ

Об'єднані Нації, Н. Й., 29 травня. — Речник совєтського представництва в Об'єднаних Націях заперечив вчора останні повідомлення, що совєтський уряд „приватними і посередніми шляхами" робив в останньому часі заходи для переговорів зі Злученими Державами в справі замирення в Кореї. Вістка про це початково появилася в пресі і опісля була потверджена представниками Комітету Посередництва О. Н. Згідно з цим повідомленням, совєтський уряд мав за посередництвом шведського міністерства закордонних справ запропонувати Злученим Державам переговори в справі замирення в Кореї, базою якого мала б бути 38-ма паралеля, отже стан, який існував перед комуністичною агресією 11 місяців тому. Совєтський речник, промовляючи в імені совєтського представника в О. Н., Я. Малика, заявив, що він „уповноважений вияснити, що це повідомлення є безпідставне". Вістку про совєтські заходи в справі переговорів потвердило раніше теж шведське міністерство закордонних справ. В поінформованих дипломатичних колах вважається, що совєтський представник вже мав можність порозумітися в тій справі зі своїм урядом та що він дістав виразне доручення заперечити цю вістку з невідомих ближче причин, можливо тому, що така пропозиція не цілком задовольнила червоно-китайський уряд.

СОВЄТИ МОДЕРНІЗУЮТЬ СВОЮ АВІЯЦІЮ В НІМЕЧЧИНІ

Франкфурт, 29 травня. — Совєтські військові власті поспішними темпами переводять повну модернізацію своєї авіяції в східній зоні Німеччини, замінюючи всі свої старі типи літаків новими. Досі вже замінено около 500 боєвих літаків модерними турбо-літаками, а найпізніше до осені цього року мають бути замінені турбо-літаками теж всі старі типи бомбардувальників. Рівночасно з цими змінами переводиться інтензивну розбудову старих та будову нових аеродромів в Тюрингії, Саксонії, Ангальті та Мекленбурґу. Цю розбудову совєтської повітряної сили в Німеччині вважається в аліянтських військових колах „дуже серйозною", тим більше, що в тому самому часі не зрівноважено її відповідною розбудовою аліянтських повітряних сил. Досі совєтську чисельність в тій ділянці могла рекомпенсувати до деякої міри аліянтська технічна перевага, яка тепер перестає існувати, щонайменше в дотеперішніх розмірах.

ТЕОДОР ТЕРЕН ДЕБЮТУВАТИМЕ В ТАВН ГОЛ

Ню Йорк, 29. травня. — Відомий український співак-баритон Теодор Терен-Юськів дебютуватиме в Тавн Гол в Ню Йорку 7-го жовтня ц. р., стараннями Краєвої Корпорації Концертів і Артистів. Йому акомпаньюватиме один з найкращих піяністів Ню Йорку, — Пол Уляновський. В програмі виступу будуть европейські і українські композиції.

ШВИДКА ПЕРЕМОГА В КОРЕЇ НЕ СТРИМАЄ АМЕРИКАНСЬКОГО ОЗБРОЄННЯ

Вашинґтон. — Мирові поголоски з Далекого Сходу поставили руба питання, що станеться з програмою розбудови великої армії Злучених Держав на випадок, коли б справді встановили мир. Високі урядовці мають на це готову відповідь, а саме, що вплив такої події буде „дуже незначний". Президент Труман і його прибічники рішені йти вперед з розбудовою збройних сил і воєнною продукцією. Мир чи ні, а армія буде поповнена до 3.500,000 вояків з кінцем липня, отже буде вдвоє сильніша ніж на початку Корейської кампанії. Президент і його дорадник у мобілізації, Чарлс Вилсон, далі обстоюють думку, що розбудова збройних сил відстрашить Росію від агресії для завоювання цілого світу. Такої самої думки військові провідники, а секретар стейту Дін Ачесон може щось про це сказати в четвер, коли його покличуть на свідка до сенатської комісії.

БОМБАРДУВАННЯ КИТАЮ ОБЕЗБОРОНИЛО Б АМЕРИКУ

Вашинґтон.—Американські повітряні сили пов'язані тісно з собою. Отже, якщо б вислати їх на війну з Китаєм, тоді нація буде без захисту внутрі країни і в Европі на кілька майбутніх років. Такі інформації подав у сенатській комісії ген. Гойт С. Ванденберґ, складаючи свої свідчення для вияснення причин, на підставі яких звільнено ген. Доглеса МекАртура зі становища верховного командувача на Далекому Сході. Ванденберґ доводив небезпеку пляну МекАртура послати американські літаки на бомбардування Манджурії підчас корейської війни. Він твердить, що повітряна сила призначена зруйнувати силу ворога в її продукційних осередках, а потім нищити воєнне постачання. Головний ворог не Китай, а Росія, отже хіба туди треба булоб скерувати літаки й бомбардувати продукцію.

На запит комісії підчас свідчення ген. Ванденберґ признав, що тепер Злучені Держави досить забезпечені від повітряного нападу, одначе, коли б повітряна сила вибралася до Азії тоді ми опинилися б у небезпеці. Зрештою наша безпека в тому, що тепер ми маємо краще розвинену повітряну силу ніж Росія. Коли Совєти нас доженуть, тоді ми опинимось у критичнім становищі.

В АМЕРИЦІ

● **Найвищий будинок на світі, „Емпайр Стейт Билдінг"** у Ню Йорку, проданий за $50,000,000. Його купили дітройтські торговці реальностями від спадкоємців Джона Дж. Раскоба, колишнього голови „Дженерал Моторс Корпорейшен". Родина хоче дістати гроші, щоби сплатити запис Раскоба на добродійні цілі.

● **Спір залізничних юній за підвишку платні** закінчився тим, що робітники дістануть підвишку по 33 ц. на годину. Непорозуміння тривали 26 місяців, через них грозив залізничний страйк, доки президент не перебрав залізниці під військове управління.

● **Офіційно повідомляється, що Америка має вже все потрібне до виробництва водневої бомби.** Комісія Атомової Енерґії оголосила, що досвіди на острові Еніветок були вдалі.

● **175,000 університетських студентів** складали минулої суботи іспит для відстрочки їм військової служби до закінчення студій. Вислід іспитів буде опублікований до 20 червня.

● **„Правду про сонячні окуляри"** містять газети в формі платного оголошення. Оголошення закликають вживати не ясних, а тільки якнайтемніших окулярів, щоб забезпечитися від сліпоти в наслідок сонячного світла.

КОНҐРЕСМЕН КЕРСТЕН ПРОМОВЛЯТИМЕ НА АКАДЕМІЇ В ЧЕСТЬ ПЕТЛЮРИ

Ню Йорк, 29. травня. — Конґресмен Чарлз Дж. Керстен, республіканець з Висконсін, буде головним американським промовцем на маніфестації-академії для вшанування пам'яти голови Української Народньої Республіки і головного отамана її збройних сил, Симона Петлюри, в 25-ту річницю його трагічної смерти. Академія, яку влаштовує окремий Громадський Комітет, відбудеться в найближчу неділю, 3-го червня, в год. 2-гій пополудні в Манґеттен Сентер при 311 Вест 34-тій вулиці. Конґресмен Керстен, як свого часу вже повідомлено, вніс в Конґресі важливу резолюцію, рекомендуючи „політичну і матеріяльну" американську допомогу визвольному рухові українського та інших поневолених совєтами народів, як теж основну зміну американської політики у відношенні до Совєтського Союзу, як до доказаного напасника. Виступ цього видатного американського представника буде без сумніву черговим важливим етапом в мобілізації американської публічної опінії в користь української визвольної справи. На цій самій маніфестації виступить теж колишній міністр УНР в уряді Симона Петлюри — Арнольд Марголін. З українських промовців виступлять: ген. П. Шандрук, проф. Лев Добрянський, д-р Л. Мишуга, від УПА Бурлака та інші, як теж представники інших поневолених Москвою народів. В концертовій частині програми, крім виступу солістів, атракцією буде виступ злучених хорів міста Ню Йорку: репрезентативного чоловічого хору „Думка", Українського хору „Боян" та хору Української Православної Церкви св. Володимира, що під диригентурою проф. В. Завітневича відспівають мотетте „Козака несуть" та „Кавказ". На Зборах Громадського Комітету минулої п'ятниці обговорено ще подрібно подробиці програми, декорації сцени і т. ц. Комітет сподіється масової участи в маніфестації українського громадянства метрополітальної округи.

Відділи У. Н. С. Обходять Свої Ювілеї

Три відділи Українського Народного Союзу обходили минулої неділі ювілеї свого існування, два — 40-ліття і один 25-річчя. На ювілейному прийнятті 206 відділу, Тва „Запорозька Січ" у Вонсакет, Р. Ай., що обходило 40-річчя свого існування, промовляв заступник губернатора Д. Робертса, гол. предс. УНС, Д. Галичин та гол. радний І. Кокольський. 40-річчя ювілей свого існування обходив теж 56-ий відділ УНС у Гвілінґ, Вест Вірджінія, де з відповідною промовою виступав гол. секретар УНС, Г. Герман. В той сам день відділ 334 ім. Івана Франка в Клівленд обходив своє 25-річчя, на якому виступили ред. „Свободи" д-р Л. Мишуга, заступниця гол. предс. УНС. Геновефа Жебрівська та гол. радний УНС. Д. Шмагала.

СПРАВА НАРОДНОГО ДОМУ НА ПОРЯДКУ НАРАД ВІДДІЛІВ У. Н. С. В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк, 29. травня. — Справа Українського Народного Дому буде на порядку нарад представників відділів Українського Народного Союзу в Ню Йорку, що їх скликає з'їзд Об'єднаних Відділів на найближчу п'ятницю, 1-го червня. Наради відбудуться в домівці Католицьких Ветеранів при 33 Іст 7-мій вулиці в годині 8-мій вечорі. На порядку нарад є теж організаційні справи та вибір нового уряду Об'єднаних Відділів УНС.

БЕЗКОМПРОМІСОВЕ СТАНОВИЩЕ АРАБІВ ПРОТИ ІЗРАЇЛЯ

Дамаск, Сирія, 29 травня. — Антагоністичне і безкомпромісове становище арабів проти Ізраїля проявилось тут знову в заявах, що арабські країни готові зрезиґнувати з всякої допомоги з боку Злучених Держав, якщо передумовою цього мало бути їхнє поєднання з Ізраїлем. Це становище з'ясовано після того, як заіснувала можливість, що арабські країни можуть бути включені в Плян Трумана та дістати американську господарську і військову допомогу. Найбільш непримиримі під цим оглядом є сирійці, згори заповідаючи, що Ізраїль „не діждеться того", щоб араби стали разом з ним „в одному ряді". Вміжчасі в Тель Авів, столиці Ізраїля, почалися знову наради ізраїльсько - сирійської комісії перемиря, метою яких є вияснення та поладнання останніх конфліктів на сирійсько - ізраїльському кордоні. Нарадами проводить посередник Об'єднаних Націй.

ІРАН ЗАПЕРЕЧУЄ КОМПЕТЕНЦІЮ МІЖНАРОДНОГО ТРИБУНАЛУ В СПРАВІ НАФТИ

Тегеран, Іран, 29. травня. — Іранський уряд вчора дав до пізнання, що він не признає компетенції Міжнародного Трибуналу в Гаазі в справах англо-іранського спору щодо націоналізації нафтової промисловости. Відповідаючи на повідомлення, що британський уряд і Англо-Іранська Нафтова Компанія зголосили Трибуналові цю справу, іранський уряд пообіцяв конкретну відповідь та з'ясування свого становища в тій справі після того, як матиме в руках всі подробиці цих скарг. Для розглянення справи, іранський уряд створив окрему комісію, хоча неофіційно вже наперед повідомлено, що Іран задумує зіґнорувати евентуальну акцію Трибуналу в цій справі. Рівночасно робляться дальші заходи для остаточного переведення в життя націоналізаційного закону, не зважаючи на цілу його міжнародну скомплікованість, — включно з можливістю військової інтервенції.

В СВІТІ

● **Понад 4,000 представників** більше ніж 100 політичних партій зголосили свою кандидатуру на послів у найближчих виборах до Французької Національної Асамблеї, що мають відбутися в дні 17-го червня.

● **Південно-корейські власті** заборонили на контрольованій ними території співати популярні японські мелодії, вважаючи, що вони „підривають воєнну мораль" населення.

● **Західно-німецький парлямент** ухвалив закон, признаючи державну пенсію колишнім професійним воякам німецької армії в ступневій висоті від $24 для підстаршин, до $230 для генералів.

● **Новообраний австрійський** президент д-р Теодор Кернер заповів, що він робитиме все можливе для здобуття „волі і добробуту" для своєї окупованої країни.

СВОБОДА SVOBODA

Український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sunday, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
В Джерзі Сіті і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	$ 6.50	Six months	$ 6.50
На три місяці	$ 3.50	Three months	$ 3.50
Число з понеділка (з англійською частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly, English language supplement):	
На рік	$ 3.00	One year	$ 3.00
На пів року	$2.00	Six months	$ 2.00

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

НАДІЙНА ЕВОЛЮЦІЯ

Державний секретар Дін Ачесон, промовляючи з нагоди відкриття радіо-пересилань „Голосу Америки" до під-совєтської Грузії, звернувся безпосередньо до поневолених Москвою грузинів, пропонуючи їм „взяти участь" в американських цілях, які він означив так: „Кінцевою ціллю американського народу і його уряду є мирний світ, в якому не було б сильних і слабих, не було б панів і слуг, але в якому кожна людина могла б жити і працювати вільно і щасливо, без нужди і страху та з правом молитись Богові на свій власний лад". Про самих грузинів державний секретар говорив: „Ви впродовж віків спромоглись зберегти свою національну індівідуальність і ви ніколи не втрачали волі боротися за людські права. Ми, американці, подивляємо вас за цей невгнутий дух. Вас багато разів завойовували, але ви ніколи не підкорились".

Коментуючи виступ Ачесона, в державному департаменті поспішились виснити, що ані державний секретар, ані ніхто інший з державного департаменту не мав інтенції і не думав „заохочувати численні країни Совєтського Союзу до націоналістичного сепаратистичного руху', або закликати росіян, щоби вони „скинули свій теперішній уряд".

Виступ Ачесона і раніше виступ представника державного департаменту Діна Роска, який твердив, що народи, які намагаються скинути зі себе тиранію, можуть розраховувати на приязнь і допомогу Злучених Держав, є важливим етапом в американській закордонній політиці. Правда, офіційна політика Злучених Держав все ще дуже здержлива у відношенні до того, що формально вважається внутрішніми справами Совєтського Союзу, а що на ділі є проблемою міжнародної політики і світового миру. Проте, сьогодні вже і в цій галузі спостерігається надійну еволюцію до кращого.

Америка зробила, можна б сказати, перший крок для *з'ясовання найважливішої справи в теперішньому східно-західному політичному* конфлікті, а саме, виснення свого становища до поневолених народів. Цим першим кроком є твердження, що „спонукувати до боротьби проти тиранії є законною ціллю вільного світу". На це Злучені Держави вже рішені. Залишається до з'ясування ще другий важливий, якщо не найважливіший етап в тому самому процесі, іменно, що може бути такою спонукою і заохотою до боротьби проти тиранії. Досі державний департамент не тільки цеї справи не з'ясував, але часом здавалося, що він її ще окремо закриває.

З цього виникає дивний парадокс. З одного боку займається становище „законної піддержки боротьби проти тиранії", а з другого боку немає відваги чи бажання сказати виразно, що Злучені Держави признають право на самовизначення народів теперішньої совєтської імперії. Виснення, мовляв, „піддержка національних сепаратизмів" могла б ще більше з'єднати „російські народи", є абсурдом і це знає кожний знавець східно-европейських справ. Українці, білоруси, грузини та інші під-совєтські народи під час другої світової війни скеровували свою зброю проти Совєтського Союзу не тільки за повалення совєтської тиранії, але за повалення тиранії взагалі та за своє виразне національне, соціяльне і культурне визволення. Пам'ять тих народів сягає дещо дальше ніж політичні міркування державного департаменту і вони пам'ятають тиранію білої Росії. Хвильовий кричав „геть від Москви!" не тільки червоної, але й білої і яка б вона ще могла бути.

Тому виступ Ачесона та інших представників офіційної американської політики можна справді вважати тільки одним з етапів у розвитку американської політики в тому напрямку, куди вона повинна йти: ясне і недвозначне визнання за всіми під-совєтськими народами найбільш основного права на самовизначення та всебічна допомога у їх боротьбі за здійснення того права.

Недостачі колективної безпеки

Ціла сьогоднішня американська політика базується на принципі колективної безпеки. Перелом під цим оглядом наступив під час другої світової війни, яку в міжнародних політичних колах вважалося у великій мірі наслідком традиційного американського ізоляціонізму, що переміг в американській політиці після першої війни, не зважаючи на концепції колективної безпеки президента Вудро Вилсона та деяких його співробітників і наступників.

Американський ізоляціонізм мав великий арґумент: колективна безпека може втягнути Злучені Держави у закордонні війни розсварених інших народів. Після другої світової війни ситуація змінилася, як Америці припала провідна роля в світі. Америка разом зі своїми аліянтами, стала співтворцем Організації Об'єднаних Націй і початково співорганізатором спільної оброни перед новою, тим разом комуністичною загрозою. Головним актом організації такої колективної безпеки став Північно-Атлантійський Пакт, побіч Об'єднаних Націй.

Проблема американської участи в організації колективної безпеки має принципову піддержку обох партій, демократичної і республіканської, що й створило систему двопартійної, зглядно безпартійної закордонної політики уряду. Справа, виходило б, є цілком логічна і ясна. А проте, в багатьох випадках спостерігається серйозна опозиція до такої концепції, що проявилося хочби у відомих заявах колишнього президента Герберта Гувера та республіканського лідера сенатора Тефта, які були виразно проти висилки дальших контингентів американських військ до Европи. Чималє нотою „повороту до ізоляціонізму" спостерігається теж в американській пресі та в заявах інших чільних представників американської публичної опінії, які самі по собі аж ніяк не є ізоляціоністами.

Причину такого явища добачується — згідно з твердженням відомого публіциста Дейвида Лоренса — насамперед в серйозних недомаганнях в організації та д о т е п е р і ш н і й справності колективної безпеки. Для прикладу навести б тільки два факти: Атлантійський Пакт і корейська війна.

Атлантійський Пакт зобов'язує Злучені Держави до участи в обороні майже всіх західно-евраnейських країн, якщоб будь-котра з них була нападена. Це важливий акт колективної безпеки, але насамперед для Европи, бо він не зобов'язує европейські країни до участи в колективній обороні Злучених Держав від нападу — наприклад — на Далекому Сході. І це ще можна б „витримати", якщоб европейські партнери розуміли і ставились бодай до своєї власної оборони як власної, а не тільки американської справи. Америка вже видала 35,000,000,000 долярів на допомогу західно - европейським країнам в рямках Пляну Маршала, дається окремудопомогу в рямках Атлантійського Пакту, постійно тільки дається, тоді як з боку поодиноких европейських країн ще далеко не виявляється такої рішучости в організації власної оборони, як цього можна б сподіватись і вимагати. Навпаки, деякі з цих країн навіть дають Америці до зрозуміння, що як вона їх не оборонить — евентуально навіть без їх участі і жертв — перед большевизмом, то вони, мовляв, їй „на збитки" попадуть в большевицьку неволю.

Корейська війна є другим характерним образом „колективної безпеки" в розумінні деяких народів зокрема та Об'єднаних Націй як цілости. Генеральна Асамблея визнала червоних в Кореї напасниками та встановила, що боротьба проти аґресії в Кореї є рівночасно боротьбою за мир і волю в світі. В результаті, Злучені Держави самі вислали до тої боротьби 300,000 своїх вояків, тоді як 983 мільйони вільних народів в світі спромоглися вислати там точно . . . 30,000 вояків. На всіх 55 членів О. Н., не враховуючи в це Совєтського Союзу і його сателітів, найшлося тільки 15 країн, які вислали до Кореї свої — можна б сказати — символічні сили. Коштом передбаченої чартером О. Н. „колективної безпеки" Злучені Держави складають в жертву майже 70,000 своїх вояків, тоді як Британія бажала б бути з аґресором в найкращих торговельних стосунках та як інші народи мають самі тільки претенсії та постійно торгуються з Америкою за свою власну оборону, нехтуючи елементарними засадами спільної оборони перед спільним аґресором, без огляду на місце аґресії.

Це є головні недомагання теперішньої колективної безпеки, що видвигають знову концепцію американського ізоляціонізму в опозиції до неї, вважаючи, що Америка має досить до власної оборони. Інше діло, що це не є розв'язкою теперішньої ситуації в світі, яку влучно характеризує одна карикатура в „Провіденс Джорнел". На ній Дядько Сем і Джон Бул зв'язані разом ланцюгом спільних потреб, але як Дядько Сем вважав за необхідний рішучіший виступ в Кореї, його здержав Джон Бул. Опісля оба дали собі запевнення спільних інтересів і спільної оборони. В Ірані прийшла черга на Джона Була і як той хотів би виступити рішучіше, Дядько Сем зі свого боку здержує його.

Інше діло, що таку ситуацію розглядається як „нормальний" політичний „бизнес" хоча і в грізних, але все ще не найгрізніших часах. Натомість, якщоб мало прийти до загальної війни, то немає сумніву, що ввесь вільний світ виступив би знову об'єднаним і єдиним фронтом проти червоного напасника.

Вол. Дорошенко

Чим славний Іван Франко?

(Його заслуги для України)

Франко — це у нас другий письменник зараз після геніяльного Шевченка. І силою свого таланту й розмірами своєї праці на найрізніших ділянках українського національно-культурного й політичного життя, він перевершив усіх українських письменників, які появилися від Шевченка до нашого часу. І всі визначні наші письменники однозгідно годилися з цим першорядним становищем Франка й не мали претенсій бути вищим за нього. І Леся Українка й Олесь й Михайло Коцюбинський й Володимир Винниченко й Павло Тичина (ранній), як брати письменники із Східньої України, і Василь Стефаник, чи Марко Черемшина із Західньої — згадую тільки поважніші імена — вважали себе учнями й послідовниками великого Каменяра.

Всі вони ніколи не важилися, навіть у думках, ставити себе вище понад нього. Вони низько схиляли свої голови перед його величезними заслугами на полі літератури, науки й громадського життя. Це інстинктовно відчуло й усе західноукраїнське громадянство, що по смерти великого сина Галицької землі почало щороку згадувати його пам'ять, як згадує пам'ять безсмертного Тараса.

З Франкової біографії знаємо, що не рожами був усланий його життьовий шлях і багато тяжких і гірких хвилин довелось йому пережити. Але своєю невсипущою працею він переборов усі труднощі й здобув собі велику популярність у широких колах галицько - українського громадянства. Скоро ім'я його стає загальновідомим і за Збручем.

Десятиріччя 1898-1907, доба найвищого розквіту Франкової творчости, є рівночасно добою всенароднього признання його заслуг. Напередодні вибуху своєї страшної хвороби, що підкопала його тілесні й духові сили, був Франко першою людиною на цілу Соборну Україну, залишивши за собою в тіні навіть діяча тієї міри як Михайло Грушевський. Його недугу відчув увесь український народ як тяжке, національне нещастя.

На той час на ввесь шир стали перед очима українського громадянства по обох боках кордону, що відділяв Східню Україну від Західної, заслуги Франка для Батьківщини.

Нічого й говорити, як багато прислужився Франко для своєї вужчої батьківщини, де жив і діяв. Можна сказати, що Франко сам один важив за цілий гурт місцевих діячів. І його безугавна праця не минула даремне. Під впливом її й під впливом самої особистости великого Каменяра, формувався світогляд молодого галицького покоління, тієї „Молодої України", що прийшла на зміну свого великого вчителя та його товаришів.

Нижче в коротких словах хочемо побіжно згадати заслуги Франка в кожній з тих ділянок, в якій довелося йому працювати. В першу чергу візьмімо поезію. Досить приглянутися тодішньому станові україн-

(Продовження на стор. 3-тій)

Микола Чубатий.

Американська закордонна політика в оцінці журналістів

Відкликання МекАртура з його важливих позицій на Далекому Сході стало приводом до критики цілої закордонної політики Америки з боку американської публічної опінії. Перед сенатськими сполученими комісіями закордонних та військових справ ген. МекАртур заявив, що коли мова про Далекий Схід, то Америка немає ніякої закордонної політики, що там все йде від події до події майже без пляну. Скомунізування Китаю при пасивності американських чинників і байдужність до справи національного Китаю дали у висліді корейську війну, яка теж, на думку МекАртура, проваджена не так енергійно, як слід би її провадити. Перехід Формози в руки червоних, був би вершком змарнування воєнних успіхів Америки на Далекому Сході, здобутих у Другій Світовій Війні.

У своїй критиці далекосхідної політики МекАртур мимохідь зачепив також справу червоної Росії, підкреслюючи, що надто великий страх перед її вступом в активну та безпосередню бротьбу на цім терені мало оправданий, бо Росія не в силі провадити на Далекому Сході великої війни.

Такі поважні закиди великого американського полководця, що на цім далекосхіднім терені виявив за час своєї кільканадцятилітньої діяльности на провідних становищах багато позитивної праці та успіхів, мусіли, річ природна, викликати живий відгомін у всій американській публічній опінії. На перший погляд виглядає навіть немов американський нарід поділився на два табори — за і проти МекАртура. Та на ділі воно не так. Не особа заслуженого генерала стала лінією поділу американців. Лінією поділу стала сама політика теперішніх офіційних чинників, в першу чергу політика, ведена секретарем стейту Діном Ачесоном та його помічниками. Не диво, отже, що ця політика, тим разом критикована доволі гостро майже всією відповідальною американською пресою, найшла свій відгомін також на річних зборах організації „Оверсіз Прес Клаб оф Америка", авторитетної пресової американської установи в справах закордонної політики.

Річні збори цієї поважної ж у р н а лістичної орґанізації, сполучені з роздачею нагород за найкращі статті про закордону політику, відбулися 16 травня в готелю Вальдорф Асторія в Ню Йорку, в присутності біля шости соток запрошених гостей. На бенкеті був присутний також представник уряду в особі генерального державного прокуратора Мек-Ґрета та багато дипломатичних представників, між ними теж мадам Пандіт, амбасадор Індії до Злучених Держав.

Запрошення в характері гостя дістав також редактор „Українського Квартальника", автор цих рядків, який бажає поділитися з українськими земляками своїми спостереженнями.

Поза офіційною частиною, себто введенням в урядування нової управи „Оверсіз Прес Клаб-у", бенкетом та роздачею нагород, найцікавійшою частиною річного зібрання було Симпозіон, себто дискусія на тему американської закордонної політики. Дискусією керував провідний коментатор закордонної політики Коломбія Бродкестінґ Ко. — Едвард Морров. Участь в дискусії взяли передові редактори та коментатори закордонної політики цілого ряду чолових американських публікацій.

Хід дискусії, річ природна, тим разом зосередився головно коло американської далекосхідної політики, зактуалізованої відкликанням ген. МекАртура.

Дискутанти виявляли незвичайно високий рівень американканського державницького думання, висловлюваного з повною свободою та почуттям відповідальности. Критикували там не особи, президента Трумана, ген. МекАртура, секретарів стейту та оборони Діна Ачесона чи Маршала, але саму закордонну політику як таку. Брали під увагу її корисність чи шкідливість для Америки.

Становище МекАртура стопроцентово боронив найстарший мабуть член тієї групи, закордонний коментатор Нешенел Бродкестінґ Компані, популярний радієвий спікер Г. Калтенборн, постійно непримиримий ворог большевизму навіть в ті часи, коли совєтофільство заливало по вуха американський публіцистичний світ.

Хоч кількох членів дискусійного стола з конституційних мотивів боронили право президента, відкликати МекАртура з його команди, одначе на ділі ані один не боронив на сто процентів політики веденої Ачесоном та Маршалом. Найбільше до позицій уряду наближався закордонний редактор Крисчієн Саєнс Монітору, Ервін Кенгем, але на ділі всі признавали, що справа МекАртура кінець-кінцем мала корисні наслідки в ділянці закордонної політики Америки, хоч сама справа ввела незгоду поміж американців.

Корисні наслідки справи МекАртура для поліпшення закордонної політики уряду, на думку кількох членів дискусійного стола, полягали в тому, що уряд, мимо опозиції проти плянів МекАртура повести війну на Далекому Сході гостріше, на ділі багато домагань МекАртура вже запровадив у життя. До таких справ зараховували рішучу поставу уряду щодо Формози, а саме — що вона за жадних умов не може перейти під ворожу Америці владу червоних, бо й уряд уже визнав, що Формоза це конечна точка опору в оборонній лінії Америки проти червоної Росії та червоного Китаю. До справ пропонованих МекАртуром, нині вже прийнятих за непорушну засаду американської політики, належить цілковите виключення можливости визнання червоного китайського уряду. До таких справ, які уряд під впливом МекАртура реалізує, на думку більшости учасників дискусії, належить військова та матеріяльна допомога армії Чан Кай-ші на Формозі.

Відношення Америки до Росії було тільки легко зачеплене кількома диспутантами у зв'язку з американською далекосхідною політикою. Одначе з тону дискусії виходило переконання, що Америка, попри всі свої найщиріщі бажання зберегти мир, таки не буде в силі його зберегти та що війна з комуністичним світом — це справа, від якої нам не втекти.

Наших читачів, очевидно, найбільше інтересувала б позиція провідних американських журналістів у справі визволення України. Це питання не могло бути порушене під час дискусії безпосередньо.

Було зауважено, що російський большевизм не такий надто грізний та сильний, бо має сильні опозиційні сили внутрі, зокрема серед неросійських народів. В приватних розмовах чи то перед офіційним відкриттям зібрання з деякими журналістами, чи в часі вечері зі сусідами можна було ствердити, що відомості про сильну протисовєтську акцію українського народу вже майже всім доволі добре знані. Так само всі, з ким доводилося приватно говорити, вважали за річ самозрозумілу, що Україна повинна, по р о з г р о м л е н н і большевизму стати вільною нацією. Це тим більше слід підкреслити, що поміж визнавцями такого погляду були й оборонці теперішньої американської урядової політики, популяризованої колишнім архітектом американської російської політики в стейт-допартаменті Джорджом Кенаном, мовляв, Росію, треба й по упадку большевиків втримати, а всі народи наново силою загнати в неволю Москви. Американців, що так думають, не довелося зустрінути може й тому, що на цім річнім зібранні дивним дивом майже не було американських крикливих реакціонерів, білих росіян, оборонців єдиної неділимої Росії.

о. С. Гаюк

ВІД ПРЕСТОЛУ ДО БЕРЕЗИ

13)

(Закінчення).

Дехто з переляку пригнувся до долівки, дехто назад повернув на своє „сідало". Але більш завзяті не залишали вже вікон, дебатували, сперечалися про те, що могло статися. Шум в залі не вгавав, а все збільшувався. Однак ані з двору від вартових, ані з коридору ми не чули остерігаючих окликів варти, як це траплялося раніше.

Та вже і більше почало світати. Вже можна було розрізнити контури будівель на протилежному кінці площі, вже можна було виразно побачити вартові вежі, але без бавваніючих там темних силюетів вартових кулеметчиків.

Більш відважні починають сміливо вихилятися у вікно. На площі, біля брам, біля касарень, де ми щодня звикли бачити цілі гурти своїх гнобителів, ані духа. Лише ось через головну входову браму поволі виходить людська постать. Вона прямує під вікна нашої касарні. На рукаві у цієї людини біліє якась біла опаска.

Один інженер — українець гукає до нього по-польськи:

— Ей, пане, що там сталося?

Людина з долини відповідає:

— „Панове, ви є вільні; зараз з міста прийдуть ксьондз і бурмістр і вас випустять на волю!"

Ми більше не слухали. Вирваними дошками і кілками з нар валимо у чимале вікно, що виходило на коридор. Кілька в'язнів вилазять через нього на коридор, відбивають ригель від дверей, які з лоскотом відчиняються, а ще з більшим шумом вилітають люди, що біжать відчиняти двері інших камер. Похапавши свої мішки та тоболки, люди біжать вже й без поліцаїв до вихідних дверей, на двір, на волю . . .

За кілька хвилин вся площа вкрилася пом'ятим, змученим, обірваним, але радісним, бо вільним, людом.

Боже! на площі тисячі, тисячі народу. Куди тільки не повернешся, скрізь чуєш українську мову.

— „І де вони стільки цих людей вміщали?" — зі здивуванням каже до мене мій шваґер Степан.

— „Але ж то і мала Польща цих „виврутовців", сміючись додає старенький Джус.

Крем'янецька група, вибігши на двір, нашвидко умовляється про збірний пункт і всі в секунді розбігаються у різні сторони, хто куди бачив. Одні побігли до криниці воду пити, другі до лятрини, а ще інші до магазину шукати в депозиті здані речі, або і харчів роздобути.

Напившись біля криниці вдосталь води, попрямував і я по всіх місцях, які в той мент були потрібні людям. І ось біля лятрини зустрічаю знайомого священика з с. Дерманя о. Євгенія Кульчинського.*) На його тілі бачу сліди тяжких побоїв. Вдягнений він в чудернацьку одежу. Я спочатку не можу розібрати, що це на ньому за одяг і, аж добре вдивившись, бачу, що це на ньому рештки від підрясника, бо нижча половина, приміром нижче пояса, була відрізана довкола і викинена. Ми щиро вітаємося. О. Євгеній оповідає мені своє горе.

— Одного сина поляки повісили, а другого забрали і невідомо куди!

— „Це ви про кого, про Юрка? — перебиваю я.

— „Так!"

— Та заспокойтеся, дорогий Отче, Юрко є тут; він разом спав зі мною на одній причі, плече в плече"!

Втішений батько не вірить, але він іде зі мною до умовленого і визначеного Кремінчанами місця. Зустрінулись. Батько і син з радости плачуть і сміються.

Серед нас з'являються в'язні - жінки. Вони сиділи десь в окремому бараці. Їх доглядали поліцаї - жінки. Оповідають, що жінки - поліцаї знущалися і мордували дуже і дуже жорстоко. Показують жахливі рани і сліди від тяжких побоїв. Холод проходить поза спиною.

Хто ж вигодував і виховав цих гієн? В'язні - жінки також змізеровані, вимучені, обстрижені „під нуль", не вмиті і брудні. Деякі з них зустрічають мужів, братів, рідних і плачуть з радости.

Бідні українські жінки! І їм, сердешним, довелося випити не малу чашу страждань!

Люди з емістечка приносять нам останні новини. Але ж і невеселі вони! Большевики з німцями заключили союз приязни. Галичина, Волинь, Полісся, по договору, відходять до большевиків.

На наші землі приходить безбожний большевизм. Ми не віримо цим вісткам. Перепитуємо ще раз. Питаємо інших людей, що підходять до табору. Вістки потверджуються.

Непомітно десь зникає коротка радість від одержаної волі.

Що ж одначе вдіяти? На все Божа Воля. І „без нея ничтоже бисть, еже бисть!"

Ми скоро збираємося цілою групою з усіма своїми манатками, кладемо на двохколісну тачанку тяжко хворого Бориса Козубського**) і, низько схиливши голови, вирушаємо Антопольським шляхом в напрямку Камінь - Коширська Волинь, на зустріч новому невідомому, під „ярем" ще іншого більш жорстокого і хижого наїзника.

*) Зустрінув я також правосл. свящ. о. Івана Маркевича, з Дубенщини, Волинь. Інших правосл. священиків в Березі не було.

**) б. посла до Польськ. Сойму з УНДО від Волині.

Дам'ян Горняткевич.

ЮРІЙ НАРБУТ

Не зовсім задовільні умови праці в Америці не дозволяють нам іноді відзначити своєчасно роковини заслужених українських культурних діячів. Так серед нашої сірої буденщини проминув день 23. V. 1950 р., тридцятиліття смерти найбільшого українського графіка Юрія Нарбута. Взагалі на рік 1950 припали роковини смерти аж трьох визначних діячів українського мистецтва: дня 23. V. 1920, помер у Києві ректор української Академії Мистецтв Ю. Нарбут, далі 7. червня 1930 попрощався з цим світом проф. Петро Холодний і врешті дня 29 вересня 1930 вмер в Куоккала (у Фінляндії Ілля Репин. Про діяльність пок. П. Холодного появилася своєчасно стаття у „Свободі" (пера дир. В. Дорошенка), про Репина поміщено в нашому щоденнику тільки коротеньку замітку щодо його національної приналежности, (про його заслуги для українського мистецтва помістимо своєчасно статтю), і врешті сьогодні хочу бодай у короткому огляді з'ясувати мистецьку творчість Нарбута.

Прикраси книжок в Україні мають уже свою старовинну традицію: ще в княжих часах появилися у нас такі шедеври, як ілюміноване (рукописне) Остромирове Євангеліє (з 1052 р.), відтак „Збірник Святослава" з 1073 р., „Трірська Псалтир" (з 70-их років XI. ст.), не згадуючи вже про інші, західно-українські євангелія XII—XIII віків. Після буйного розквіту граверства в Україні з початком XVII ст., воно переходить згодом у стан занепаду в половині XVIII в., щоби ще раз відновити свої добрі традиції, головним чином у Києві (в 50-их роках XIX ст.), але у Львові стало воно від тої пори здебільшого ремеслом, обмежуючися на тому вужчому терені до літографії. В новіших часах книжка, — по думці видавців і авторів, — не вимагала якоїсь автореклами, її вартість мав творити сам зміст, а не зовнішній, причепурений вигляд. Цей хибний погляд, який покутував довший час на заході, був тим більше оправданий у наших невідрадних умовинах. Все ж таки сила традиції була в нас лише приспана, вона далі жевріла приглушена, але не забута, бо увійшла вже в кров творців і чекала лише на сприятливий момент, щоби наново спалахнути. І коли в 1912 р. появилися в Києві такі вартісні праці М. Грушевського, як „Ілюстрована історія України" й „Культурно - національний рух в XVI-XVII в.", отож щоби надати обом цим творам справді репрезентативного вигляду, прикрасив їх обгортками Василь Кричевський на мотиви стародруків з доби українського барокко, але у власній, наскрізь оригінальній інтерпретації. Таким чином Кричевський вказав на призабуті наші мистецькі цінності, як на непереборане джерело творчих спонук, обидві його обгортки були вже не копіями давніх зразків, а справжніми графічними композиціями у високому стилі. Немає найменшого сумніву, що саме В. Кричевський мав помітний вплив на Юрія Нарбута й, залишаючи на боці теоретичне питання, чи без почину Кричевського Нарбут пішов би далі наміченим шляхом, чи шукав би може іншого вислову в ділянці стилю, — то все ж таки можна сказати з певністю, що Нарбут мав уже промощену, творчу дорогу, яку відкрив його попередник.

Дуже влучно зауважав проф. В. Січинський, що біографія Нарбута, це неначе літопис українського мистецтва з часів відновленого нашого державного життя (в рр. 1917-1920). Юрій Нарбут народився 25-го лютого 1886 р. на хуторі Нарбутівці біля Глухова на Чернігівщині, як нащадок старшинського, козацького роду, що сягає до XVII. в. Після закінчення клясичної гімназії в Глухові, де вже підчас шкільної науки він виявляв велике зацікавлення прикрасою книжок, хоч вчитель рисування не зумів заінтересувати його глибше мистецтвом, — Нарбут виїхав згодом до Петербургу, де записався на історично-філологічний факультет університету, але вже на третьому семестрі покинув його. Зате почав він пильно відвідувати різні малярські школи, які теж не дуже задовольняли його, коли постійно змінював їх. Попри це його матеріяльний стан був тоді доволі поганий, він мусів для прожитку виконувати такі дуже прозаїчні речі, як ручно розмальовані листівки та приймати різні принагідні замовлення, що вистарчало йому тільки на найскромніший харч у студентській їдальні. В 1909 р. він виїхав на дальші мистецькі студії до Мюнхену, де вчився з разу у проф. Ашбе (у нього студіював теж Ів. Труш), а відтак у Гольоші. Одначе й у Мюнхені був він розмірно коротко, бо вже найближчого року повернув до Петербургу. І саме ця часта зміна шкіл і професорів не дозволила Нарбутові попасти під чийсь виключний вплив, у його творчості не відбився ніхто з його російських чи німецьких педагогів, він навчився в них щонайвище орудувати добрими технічними засобами, але форма й зміст його мистецької спадщини суто українські. Наскільки все російське було йому чуже — свідчить найкраще факт, що він — хоч як довго перебував у Петербурзі, — все ж таки не опанував бездоганно російської мови, а врешті й сам заявив: „Я Московщини не люблю, хочу віддати Україні всі свої сили". І справді — ціле його життя та всі найкращі його твори були зв'язані нерозривно з Україною.

Нарбут був перш усього неперевершеним майстром техніки, дуже часто без попередніх задумів він самим пензлем виконував такі шедеври, які інший мистець міг дати лише після довшої підготовчої роботи. Попри це він вивчав усе, що стосувалося нашої старовини, починаючи від прикрас старих книг, форми й укладу букв, а кінчаючи на українській ноші й пам'ятках архітектури. Юрій Лукомський, в якого Нарбут студіював архітектуру, писав: „перспектива його ніколи не була хибна, навіть найтрудніші скорочення, віддалі, тіні в перспективі, відбитки в спокійному наче в зеркалі плесі води, низка найтрудніших технічних завдань, які він з нечуваною легкістю виконував нагадував нераз математика, для якого не існують непереборені труднощі".

Нічого дивного, що такий феноменальний мистець незабаром звернув на себе увагу знавців, і скоро виробив собі признання як найкращий графік на цілій території України й Росії. Його почали засипувати замовленням найбільші видавничі фірми такі, як Голике і Вільборг, Кнебель, Шиповник, Лукомор'є й інші. Годі тут перечислювати докладніше всі твори, які Нарбут виконав того часу для російських видавців, бо це забрало б забагато місця. Для нас важніше, що він вніс у скарбницю української культури. Саме на цю добу припадає поява найважливіших репрезентативних публікацій (правда російською мовою, але присвячених всецілю українській тематиці), що мали велике пропагандивне значення. До них належали: „Малоросійський гербовник" (1914 р.), „Герби гетьманов Малороссии" (1915 р.), „Старинная усадьби Харьковской губер." (1917 р.), де поміщено світлини давніх дворянських палат, цей альбом дуже рідкий, бо майже цілий наклад знищений большевиками з уваги на його зміст, „Галиція в ее старине (1915 р.), „Очерки искусства старой Украины" (1916 р.), а всі ці видання пишалися чудовими обгортками, заставками, а то й ілюстраціями Юрія Нарбута. Він сам сживався якнайбільше з минулим України, дуже пильно вивчав старовинні пам'ятки наших земель, залюбки їздив по старих дворах, садибах, церквах, манастирях, досліджував історичні місцевості, все пильно зарисовуючи й втримував постійні зв'язки з музейниками й науковцями, між іншими з П. Дорошенком, Ф. Ернстом, В. Модзалевським, Уманцем і ін. Навіть у родинному житті він дотримував аж до подробиць староукраїнських звичаїв (під час його вінчання мусів бути майстер церемоній, що стежив за всіма обрядовими тонкощами).

Стилева риса праць Нарбута — це українське барокко, в якому ми так сильно проявили себе в минулому. Він вибрав цей стиль, бо відчував, що в ньому найтісніше зв'язується з традицією, але і його багата особиста духовість могла найкраще виявитися в цій вибраній формі. Водночас він спонукав цілу пляду наших мистців дбати про чепурний вигляд українських книжок, його слідами пішли на Великій Україні між іншими: Середа, Дмитренко, а в Галичині головним чином Ковжун.

В парі з мистецькою діяльністю Ігоря Нарбута йшла праця над організацією високошкільного життя у визволеній українській державі. Саме Нарбут перебрав на себе це відповідальне завдання заснувати Українську Академію Мистецтв у Києві й став її ректором. Зайво додавати, чим була би ця Академія за сприятливих умов вільного життя при доборі таких висококваліфікованих сил, які він покликав на професорські становища, а саме брати Кричевські, Мурашко й інші. Навіть у найтяжчих хвилинах свого життя він не покидав своєї праці для Академії, зломаний тифом ще турбувався її долею, рятував її від загибелі, зокрема за московсько-большевицької влади, яка змагала до централізації й підпорядкування мистецтва вузьким партійним цілям.

Коли простежимо за розвитком українського мистецтва в минулому, тоді впадає ввічі факт, що його найбільший розквіт припадав завжди в найсвітліший період нашого державного життя. Староукраїнська доба позначилася такими величавими творами, як незрівняні святині Києва, Чернігова, а згодом і галицько-волинської Волості, створюючи наскрізь оригінальний стиль у будівництві й стінописі. Відроджена козацька держава виявилася знову в незрівняному козацькому барокко з головним своїм протектором гетьманом Мазепою. І знову наш останній зрив порвав за собою такі високообдаровані одиниці, як Петро Холодний, Юрій Нарбут, Олекса Мурашко, брати Кричевські. Найкращим виявом українських державницьких почувань Нарбута являється, крім його праці над вихованням нових кадрів визначних наших мистців, ще й його неперевершені проєкти українських банкнотів, що — маємо надію, будуть використані ще колись у кращому майбутньому.

Скінчилися його державницькі мрії в жахливій большевицькій дійсності й неначе в парі з цим марніли його останні життєві сили. Прийшов тиф — один, а згодом і поворотний. Проминуло десять важких місяців і один з найбільших мистців України зійшов у могилу. Але залишилися назавжди його твори!

ЧИМ СЛАВНИЙ ІВАН ФРАНКО?

(Продовження зі стор. 2-гої)

ської поезії, щоб оцінити ролю і значення Франка. Адже ж, як не рахувати старого Куліша, Франко був на той час єдиним справжнім поетом. Ідучи щораз вище в своїм поетичнім розвитку, доходить він вершка своєї творчости зараз по Кулішевій смерти, не маючи рівних собі суперників, бо ж очевидно ні Самійленко, ні Воробкевич, ні навіть Леся Українка, з одного боку, ні Щурат, Маковей і Лепкий з другого не могли бути його конкурентами. Леся Українка аж значно пізніше стала корифейкою української поезії, вже геть після перших збірок, так високо оцінених саме Франком.

Певна річ, серед поезій раннього Франка багато молодечого, багато віршованої публіцистики, до того з значною домішкою галицьких діялектичних виразів, але вже й серед них подибуємо справжні перлини, поезії великої сили й поетичної краси. Та Франко, хоч і віддавав багато часу на безпосередню, практичну політичну роботу, часто-густо присвячуючи їй свій поетичний хист, проте не розмінювався на дрібниці. Він йшов усе вперед, удосконалюючи свій вірш, його мову та форму. Збірка „З вершин і низин" (у другому її виданні) виразно про це свідчила, а надто дальші — „Зів'яле Листя" та інші. Та вершка своєї досконалости дійшов поет, покинувши панщину в „Кур'єрі Львовскім" й віддавши всі свої сили виключно на працю для власного народу. Відколи „ЛНВ" та „НТШ" — стали ареною його інтенсивної літературної й наукової діяльности, Франко збагатив українську поезію й кількісно й якісно, присвоївши їй численні форми західно - європейської поезії. Багато значили для вироблення й збагачення української поезії також численні Франкові переклади з різних чужих мов. Щодо цього — він у нас просто неперевершений ніким із українських поетів. Багато перекладів із чужих мов також покійний Василь Щурат, але далеко менше від Франка та й переклади його значно слабші за Франкові. Щурат, треба сказати, був досить сухим поетом, не дорівнюючи хистом своєму старшому товаришеві.

Дехто з наших діячів, як от напр. др. Степан Томашівський, досить скептично оцінювали Франкову лірику „Зів'яле Листя", мовляв, таких віршів можна знайти силу силенну у другорядних німецьких поетів. Цей гіперкритичний відгук явно несправедливий. Томашівський не взяв під увагу пізніших творів Франка, в яких він пішов далеко наперед. Але й „Зів'яле Листя" не можна недоцінювати. Я пояснюю оцінку його Томашівським жовчною вдачею покійного історика, який поза тим дуже цінив Франка.

Переходячи до Франкової белетристики треба зазначити, що й тут Франко прокладав нові стежки, особливо, як візьмемо під увагу тодішню Галичину й Буковину, де тільки буковинський соловей — Федькович дав речі непереминаючої вартости. Але Федькович, як і наддніпрянські його колеги — Марко Вовчок, Ганна Барвінок та ін., — був романтик-етнограф, а Франко, під впливом Драгоманова та європейської літератури (Золя!) став на реальний грунт й показав нам село і його мешканців не в сентиментально - романтичному аспекті, а в суто-реалістичному вигляді, уникаючи при цьому натуралізму. Його перша збірка оповідань з галицького народного життя „В поті чола", з прекрасною передмовою М. Драгоманова, зробила велике враження в освічених колах усієї України й стала за зразок молодим письменникам. Я сказав би, що в ній Франко до певної міри випередив і Нечуя Левицького й Мирного, які не позбулися ще сентиментально - народницької, опертої на етнографії, манери. „В поті чола", „Бориславські оповідання" та інші такі речі Франка сильно вплинули на творчість Т. Бордуляка, Ст. Ковалева (п'ятки), Б. Лепкого, В. Стефаника, М. Черемшини й інших у Галичині, Д. Марковича, А. Кримського, навіть М. Коцюбинського — на Наддніпрянщині, де його дуже цінили. Леся Українка перекладала його оповідання на російську мову, Коцюбинський написав про нього брошуру. Те, що не один пішов власним шляхом (в Галичині В. Стефаник, а згодом М. Черемшина, на Наддніпрянщині М. Коцюбинський) не заперечує Франкового на них впливу, ані зменшує ваги цього впливу. Повісті Франка, хоч назагал слабші за його новелі, були теж неабияким набутком нашої літератури, малюючи життя найрізноманітніших шарів галицько-українського й чужинецького громадянства. До того мають вони дуже цікаву фабулу. На жаль, занятий щоденною працею для заробітку, Франко не мав змоги їх обробляти, а то навіть і докінчити (напр. „Борислав сміється" — прекрасна річ — так залишилася недокінчена через упадок часопису „Світ", де її містив Франко з числа до числа). Дещо опубліковано аж по його смерти з архіву (як от цікава повість з львівського „дна" — Лель і Полель, віднайдена, зреконструйована з різних начерків і перекладена акад. М. Возняком з польської мови на українську (Франко писав цю повість по-польськи на літературний конкурс у Варшаві). Слід відмітити ще один жанр Франкової белетристики, а саме його прегарні політичні казки й сатири, що дуже дотепно, а заразом убійчо били ворогів українського люду.

(Закінчення буде)

ФІНАНСОВІ ТРУДНОЩІ В РОЗБУДОВІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОБОРОНИ

Гага, 24. травня. — В західно-європейських урядових і фінансових колах знову підносяться голоси, що європейські країни та їх ще не цілком доведена до ладу після війни економія не видержить на довшу мету теперішніх розмірів оборонної підготовки. Це відноситься насамперед до фінансів, яких не можна достосувати до продукційних можливостей і потреб, поставлених вже майже на воєнну стопу. — Цим теж диктується у великій мірі політичне становище європейських країн в поодиноких справах, в яких вони самі безпосередньо незаінтересовані, — але з якими зв'язані своїми міжнародними зобов'язаннями. Це створює складний політично-господарський комплекс, — який навряд чи попастить цим країнам розв'язати без рискованих політичних і господарських потягнень та без дальшої допомоги з боку Злучених Держав.

● Шведська поліція встановила, що смерть американського кореспондента, Мура, який пропав минулого грудня і труп якого знайдено недавно в порті в Ослі, була припадкова.

• РОЗШУКИ •

Пошукую рідних і знайомих ГРИГОРІЯ СКАКУНА із села Чабарівка, пов. Копичинець, Тернопільщина. Усіх прошу голоситись особисто, або пишіть на адресу:

SKAKUN
55 Pennington St., Paterson, N. J.

Пошукую ІВАНА або ВАСИЛЯ СПИН, котрі находяться в місті Hoboken, N. J. Прошу подати свою адресу у важній справі для Віденського друга в 1947 році.

МИКОЛА ЛУЧИЦЬКИЙ
17 Woodrow Ave., W. Paterson, N. J.

Прошу моїх Друзів і Знайомих відгукнутися. Прибув з Филипин і перебуваю в Шікаґо.

СЕМИН СОБЕЛЬ-СОБЕЛЬНИКІВ
c/o League A. U. D.
2247 W. Rice St., Chicago 22, Ill.

ЕЛИСЕВИЧ ТЕОДОР, син Костя, з села Дідилів, пов. Камінка Струмилова, пошукує РІДНИХ І ЗНАЙОМИХ. Прошу голоситись до:

P. LAPCHAK,
217 Broome St., Apt. 7,
New York, N. Y.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

Зі Спорту

У.А.С.Т. — С.К. „Варшава" 3:1 (2:1)

Ню Йорк. — Давно ждані змагання з сильною польською командою УАСТ рішив у свою користь на Гант Пойнт Стадіоні дня 20 травня. Ці змагання мали не тільки дати ще одну можливість здобуття мистецтва нац. ліґи, але вони носили характер змагань двох націй.

Змагання починаються в темпі з перевагою наших, однак не бракує грізних ситуацій під нашими воротами, які успішно ліквідує воротар Древницький, оборонець Шміґель та незрівняний середній помічник Гарасим. Перші ворота падуть з заграння Павлічка — Павлюк — Поритко, цей останній посилає головою м'яч в сітку. Стан 1:0 для УАСТ. Це було в 32 хвилині, та в 39 хв. Варшава несподівано вирівнює. Наші намагаються підвищити стан і доперва по сольовім пробою д-р Павлічка в 43 хв. запихає грудьми м'яч у ворота та здобуває провадження. Станом 2:1 кінчається перша півгра.

Друга півгра починається атаками на ворожі ворота, однак не використано декілька догідних ситуацій. На наших змагунах видно легке змучення. Ситуації підворітні зміняються. В 17 хв. по комбінації Павлічка-Поритко, Павлюк несподівано спрямовує лівою ногою м'яч у ворота. Воротар падає в правий ріг, а м'яч... тріпочеться в сітці в лівім розі. Стан 3:1. До 30 хв. Варшава більше має з гри, але добра гра помочі і оборонного тріо нівелює всі небезпечні акції противника. Кінець гри знову належить нашим. Наші заграли ці змагання жертвенно з вірою в перемогу, та були технічно та комбінаційно кращі за противника. Напад замало віддав стрілів на ворота, тому вислід не є вищий. Відношення роґів 7:4 для УАСТ. Після цієї перемоги УАСТ має шанси здобути мистецтво, коли виграє рішальні змагання з Петерсон. Ліґа на своїм засіданні розглянула протест УАСТ і рішила в користь наших. Мають бути повторені змагання при участі трьох суддів, поліції і представників Ліґи на невтральнім грищі в Ню Йорку. На цім місці проситься нашу публику заховуватись культурно по-спортовому, коли залежить нам на добрі нашої команди. Зайві провокаційні вигуки тільки заважають змаганням і кидають погане світло на нас як на націю. Ми віримо, що наша команда на невтральнім грищі під охороною урядових чинників докаже, що вміє грати та виграти змагання по-спортовому, а не як Петерсон — терором.

З. О.

● **В Парижі відбулися оригінальні перегони „ґарсонів"** — кельнерів на довжині трьох миль, в яких взяло участь 300 змагунів, кожний з пляшкою вина і двома шклянками на підставці.

● **В неділю і понеділок відбулися** в Італії вибори до міських управлінь. Вислід виборів ще невідомий.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Отсим повідомляється членів 204 відділу У. Н. Союзу, що місячні збори відбудуться в суботу, 2. червня, в годині 8. ввечорі, в парафіяльній галі, 334 Іст 14 вул. в Ню Йорку.

Присутність членів **конечна** для вирішення важних справ. Буде роздача дивіденди членам, як також роздасться членам тікети на пікнік, на котрім буде посвячений новий відділовий Прапор.

Рівночасно повідомляється, що в липні і серпні мітінґів не буде, але членські вкладки будемо збирати кожної суботи від 7. до 9. ввечорі. Всякі чеки, моні ордери слати на адресу секрет.: **Василь Гасій, 527 East 12th St., New York.**

ЗА УРЯД: П. Марко, голова; І. Крочак, кас.;
В. Гасій, секр.; Г. Бакуменко, рек. секр.

ТАРЗАН, ч. 2602. Жахливий напад горибів.

„Тут нема нікого", сказав Ґрідлі. — „То пробуймо щастя в наступному домі" — пробурмотів Тор.

Одначе всі будинки були порожні. — „Та вони вернуться" — висловив здогад Тор. „Сховаймося біля річки й ждімо".

Несвідомі небезпеки, вони зійшли горба і увійшли в хащі на березі річки.

Ледви замкнулося за ними листя, як тузин горибів наскочив на них і придавив їх до Землі.